

קידושין פ

משה שווערד

1. המאירי על מסכת קידושין דף ע"ב/ב

[1] מי שיצא למדינת הים וחזר ובא ואמר שתי נשים נשאתי ומתה האחת ואלו בניה של זו צריך להביא ראייה על האשה שהיא מיוחסת ואף אחר ראייה של אשה צריך להביא ראייה על הבנים שממנה נולדו ואפילו היו קטנים וכרוכים אחריה שמא בני האחרת היו וגדלתן [2] ויש מפרשין דבר זה אף בששתיהן קיימות שכל ששתיהן בבית אחד איפשר שמתוך שזו מטוססת בגדול בנים יותר מחברתה ויודעת לקרב את הנערים ולמשוך את לבם הם כרוכים אחריה יותר מאמם ועיקר הדברים כדעת ראשון:

2. תוספות רי"ד על קידושין דף פ"א

אמר ריש לקיש לא שנו אלא בקדשי הגבול אבל ליוחסין לא. ראיתי מקשים והא סבירא ליה לריש לקיש דמעלין מתרומה ליוחסין, דהכי אמרינן בפרק שני דכתובות (כה, ב), ההוא דאתא לקמיה דריש לקיש ואמר ליה ראיתיהו שחלק על הגורן כו', אלמא מעלין מתרומה ליוחסין: ולא קשיא דודאי מחילוק גרנות מעלין, אבל מאכילת תרומה אין מעלין, שהרי גם העבד אוכל תרומה, כדפרישית התם במהדורא תליתאה

3. רש"ש על קידושין דף פ"א

מלקין על החזקות סוקלין ושורפין עה"ח. ר"ל יש חזקות שמלקין וסו"ש עליהן דהיינו חזקות טובות כמו כרוכין אחריה. וא"ש תרומה עה"ח. פי' ויש חזקות שאפי' תרומה א"ש עליהן כמו חזקת טיפוח דתינוק לפי שאיננה חזקה טובה כמש"כ התוס':

4. ספר דבר יעקב

שלא מהני, ולענין חזקה של דרכו של תינוק לטפח באשפה סובר ר' יוחנן שאין שורפין תרומה ור"ל סובר ששורפין. וכבר מעיר בזה הרד"ל.	ד' א"ר יוחנן מלקין על החזקות סוקלין ושורפין על החזקות ואין שורפין תרומה על החזקות - לכאורה קשה וכי לשרוף תרומה הוי חמור מסוקלין ושורפין.
<u>ווצ"ל שר' יוחנן מחלק בין חזקה טובה לחזקה שאינה טובה, ור"ל מחלק בין חזקה לענין דבר חמור כגון יוחסין לבין חזקה לענין שריפת תרומה שהוי ענין קל.</u>	<u>מבאר הרש"ש שאין החזקות שווים, וכונת ר' יוחנן דחזקות טובות מלקין וסוקלין עליהם, ויש חזקות שאינן טובות שאפי' תרומה אין שורפין.</u>
הפנ"י [ד"ה ואזדא] מבאר שר"ל סובר שהחזקה דכרוכין אחריה אינה חזקה טובה וחזקה דתינוק מטפח הוי חזקה טובה, ולפ"ז הוי סברא הפוכה מסברת ר' יוחנן.	<u>ובדעת ריש לקיש יוצא לכאורה שסובר להפך מר' יוחנן, דלגבי מתנ' דידן [שיש חזקה של כרוכין אחריה] סובר ר' יוחנן שמהני ליוחסין ור"ל סובר</u>

5. רמב"ם יד החזקה הלכות איסורי ביאה פרק א

(כ) מי שהוחזק בשאר בשר דנין בו על פי החזקה אף ע"פ שאין שם ראייה ברורה שזה קרוב ומלקין ושורפין וסוקלין וחונקין על חזקה זו כיצד הרי שהוחזק שזו אחותו או בתו או אמו ובא עליה בעדים הרי זה לוקה או נשרף או נסקל ואע"פ שאין שם ראייה ברורה שזו היא אחותו או אמו או בתו אלא בחזקה בלבד ומעשה באשה אחת שבאת לירושלים ותינוק מורכב לה על כתיפה והגדילתו בחזקת שהוא בנה ובא עליה והביאוה לב"ד וסקלוה ראייה לדין זה מה שדנה תורה במקלל אביו ומכה אביו שיומת ומנין לנו ראייה ברורה שזה אביו אלא בחזקה כך שאר קרובים בחזקה:

6. מגיד משנה על הלכות איסורי ביאה פרק א

[כ] מי שהוחזק בשאר בשר וכו'. בקידושין פרק עשרה יוחסין (דף פ') מלקין על החזקות וסוקלין ושורפין על החזקות. והמעשה שהזכיר רבינו מפורש שם. והראיה שהביא מפורש שם בירושלמי:

7. שו"ע אבן העזר סימן יט - סוקלין על חזקה שהיא בחזקת ערוה:

(א) מי שהוחזק בשאר בשר, דנין על פי חזקה זו אע"פ שאין שם ראייה ברורה שזה קרוב, ומלקין וחונקין וסוקלין על חזקה זו:
(ב) איש ואשה שבאו ממדינת הים, היא אומרת: זה בעלי, והוא אומר: זו אשתי, אם הוחזקו בעיר שלשים יום שהיא אשתו, הורגין עליה:

8. ספר שערים מצויינים בהלכה

דיש סי' יט.) וכב"ש (שם סק"א) הקשה על הרמב"ם, למה לא יליף בגמ' חולין (י:) ממכה אביו דאזלינן בתר חזקה, דילפינן שם מפסוק זה דאזלינן בתר רובא. [ובתשו' חתם סופר (אהע"ז ח"א סי' עו) כתב, דהב"ש במחכ"ת שגה בפירושו דבר זה, ולחנם הקשה, ומבאר שיש ב' ענינים בחזקה, א) להעמיד כל דבר על חזקתו, כמו שנחברר לנו כבר פע"א, ב) דבר שלא ראינו מעולם שהוא כן, אך העולם מחזיקים אותו מצד הנהוג שהוא כן [כמבואר בשלטי הגבורים (לג: מדפי הרי"ף) בשם ריא"ו, דעיקר החזקה הוא ע"פ מנהגם זה עם זה, ולא ע"י דיבורם], ואשה באה ובנה מורכב על כתיפה, וגידלו כדרך אשה המגדלת בנה, והחזיקו כו"ע שהוא בנה, וע"ז סוקלין על סברת והאמנת הכריות זמן רב [וכ"כ בשב שמעתתא ש"ו פ"ז], וזהו דמייתי הירושלמי ממכה אביו, והיינו אחר שנניח דאזלינן בתר

רובא, ורוב בעילות אחר הבעל, ולא ממיעות שהוא במקרה, ותינח אם ראו עדים רוב בעילותיו של בעלה, ובעילת הנואף הם מיעות נגדו, אך מי יעיד לנו שבצל הבעל רוב בעילות, דילמא לא בעל כלל, או אחת בשנה, אע"כ צ"ל דחזקה הוא כך, בעל הדר עם אשתו בהיתר ובמצוה, וע"כ הוחזק שבעל בזמנו כמה בעילות, והנואף בעל במקרה, וע"ז הורגין, וממש רוב מצות צריכין לחזקה כזו, ועכ"פ ממכה אביו מוכח רוב וגם חזקה, דאי לא אזלינן בתר חזקת המנהג הלז, אין כאן רוב, ואי ניחוש למיעוט לא יועיל החזקה מידו, נמצא הגמ' בחולין דיליף ממכה אביו, והירושלמי דיליף חזקת המנהג מיניה, הכל הולך אל מקום אחד, וזה דאזלינן בתר הך חזקה הוא דאורייתא, ע"ש שהאריך בזה [וע"י עו"ש סי' מא].

9. ספר דבר יעקב

א) החזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה - הט"ז [יו"ד סימן קפה-ב] והסדרי טהרה [סימן קפה-א] מביאים תשובת הרמ"א [סימן ב] שהקשה למה נקטו בעלה לוקה ולא נקטו היא לוקה.

א) הט"ז מתרץ דלרבותא נקט שאפ' הוא לוקה שס"ד שיוכל לטעון כיון שלא הגידה לו שהיא נדה כדרך הנשים, תליתי שינוי הבגדים במילתא אחריתי. ב. המאירי כתב דיש מפרשים שהכא מיירי שהיא מכחישה שהיתה נדה, ולכן נקט שבעלה לוקה ולא היא, וגדולי המפרשים [הראב"ד] כתבו שמיירי כשהיא אינה מכחישה, [דאם היא מכחישה אינו לוקה], ונקט בעלה לוקה ולא היא לוקה, משום שמיירי שבא עליה כשהיא ישנה. והא דמהני שהיא מכחישה י"ל כמש"כ האחיעזר [ח"א סימן ט-ט] בשם הגר"ח מוולוז'ין [בחוט המשולש סימן י] דמהני טענת ברי נגד חזקה דהתנהגות.

ג) הרמ"א [הובא בסדרי טהרה] רצה בתחילה לתרץ שהיא אינה לוקה ע"פ חזקה דשכנים, דכיון שהיא יודעת בבירור לא אזלינן לגביה בתר חזקת שכנים.

ובסוף מסיק הרמ"א דלרבותא נקט בעלה לוקה אע"פ שלא עשה שום מעשה להראות שהיא נדה, וכ"ש היא שעשתה מעשה ללבוש בגדי נדותה שהיא לוקה. ומביא הסדר"ט מהמהרש"א [ביבמות פח:]: שכתב דמי שטוען ברי לא אזלינן לגביה בתר חזקה, וכתב הסדר"ט דה"מ חזקה דמעיקרא אבל חזקה שהוחזק השתא לפנינו לא מהני טענת ברי [וזה דלא כמאירי].

ד. השב שמעתתא [ו-י] בשם התבואת שור

10. ספר שערים מצויינים בהלכה

ובתשרי עין יצחק (יר"ד סי' טז) הקשה, היאך אפשר לומר דבהחזקה נדה כשכינותיה נאמנת באמתלא, הרי אמרו בגמ' שבעלה לוקה עליה, והא הו"ל התראת ספק, שמא תאמר איזה אמתלא, ותירץ עפ"י סברת התוס' במס' גיטין (לג. ד"ה ואפקעינהו) בנויר ששתה יין, אף דהוי התראת ספק, שמא ישאל על נזירתו, מ"מ לוקה משום דמוקמינן ליה על חזקתו שלא ישאל, וחזינן דאף דלא הוי החזקה רק על הדיבור, ג"כ מוקמינן על החזקה, דלא יהיה דבר מחודש של הדיבור, ואף דאם ישאל יעקור הנזירות למפרע, ולא שייך חזקת נזירות, ויש בידו להציל עצמו מן עונש מלקות, עכ"ז דיינינן לחזקה זו דיהיה כשב ואל תעשה, ולא ישאל על נזירתו אח"כ, א"כ ה"ה כאן, דמוקמינן על החזקה דלא תגיד האמתלא לאחר זמן, כמו שלא הגידה עד עכשיו, ולכן לא מיקרי זה התראת ספק.

11. ספר דבר יעקב

י' תד"ה שדרכו וכו' פירש בקונ' וכו' וא"ת כיון שהתינוק אינו ודאי טמא א"כ אמאי נקט תינוק שנמצא בצד העיסה וכו' - א. רש"י ותוס' נחלקו, שלפי רש"י התינוק ודאי נגע בעיסה וספק אם היה טמא, ולפי תוס' ודאי היה טמא וספק אם נגע בעיסה.

ומקשים התוס' לפי רש"י למה לא נקט תינוק שנגע בעיסה. הפנ"י מתרץ דלרבובתא דרבנן נקט שאף שלא ראינו שנגע מ"מ טמא. ולפי תוס' הא דנקט בצק ביד התינוק מביא המהרש"א מתוס' [חולין פו.] שכתבו דלרבובתא דר"מ קאמר, שאפי' בצק בידו ר"מ מטהר דטמא אדם נתן לו הבצק. עוד מקשים תוס' מהתוספתא שקאמר שהתינוק טמא משום שנשים נדות נוגעות בו. ומתרץ הפנ"י שיש תינוקים כאלו [שנשים נדות מטמאות] ויש כאלו שלא נטמאו מנשים נדות, וכאן מירי בכאלו שלא נטמאו.

ב. הרמב"ן [חולין פו] והריטב"א והתור"ד כאן מקשים עוד קושיה, דאם התינוק בודאי נגע בעיסה איך מהני חזקת טהרה דעיסה, דחזקה דעיסה מהני רק אם יש ספק מגע, אבל לפי רש"י שהתינוק ודאי נגע בעיסה א"כ עיסה כתינוק, ואם התינוק נחשב כטמא משום שרוב תינוקות מטמאים גם העיסה כתינוק.

הקו"ש [ח"ב סימן ב-ג] מבאר הסברא דכיון שהתינוק עצמו ודאי טמא משום הרוב, דאין לו חזקה נגד הרוב, דחזקת העיסה לא מהני לתינוק, וכיון שהתינוק טמא מקבל העיסה דין טמא ודאי כמו התינוק.

12. חדושי הרמב"ן על מסכת קידושין דף פ/א

והא דאמרינן אלא לרבי יוחנן אי זו היא חזקה ששורפין עליה את התרומה כגון עיסה בתוך הבית. [1] פרש"י ז"ל ומאי שנא, דהכא רובא דאיתיה קמן והתם רובא דליתיה קמן, ואיכא לפרושי [2] שכיון שודאי נגע אין הולכין אחר חזקתה אלא דנין אטומאה שעליה, כדאמר במס' נדה (ב' ב') גבי כל הנשים שמטמאות מעת לעת ומפקידה לפקידה למפרע משום דאית להו ריעותא מגופייהו ואין הולכין בהן אחר חזקת טהרת הטהרות, וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר אין הולכין בו אחר חזקתן של טהרות אלא אחר הטמא שעסק בהן שמעמידן אותו על חזקתו ואימא לא טבל:

13. תוספות רא"ש על קידושין דף פ/א

שני דברים אין בהם דעת לישראל ועשאוהו חכמים כמה שיש בהם דעת לישאל. תימה כי לא עשאוהו נמי דין הוא שיהא טמא ואפי' לשרוף כיון דרבנן לא היישי למיעוטא ורובא וחזקה רובא עדיף כי ההיא דלעיל שרצים וצפרדעים מטפלים שם, ורש"י חילק דשאני התם דהויא רובא דאיתל' קמן אבל רובא דתינוקות ליתיה קמן, ור"ת פירש דרוב תינוקות מטפחין לאו רוב גמור ומש"ה אין שורפין וכן משמע בפ"ב דנדה דקאמר התם בג' מקומות הלכו חכמים אחר הרוב ועשאוהו כודאי ואלו הם מקור שליא וחתוכה ופריך למעוטי מאי אילימא הך דתינוק הא אמרה ר' יוחנן דאזימנא דאין שורפין ומה טעם אין שורפין בי' טפי מהנהו ג' אלא משום דהנהו הוי רוב גמור ומרעי לי' לחזקה אבל האי לאו רוב גמור הוא ולא מרע לה לחזקה לגמרי:

14. ספר דבר יעקב

יג' ר' יוחנן אמר אין זו חזקה ששורפין עליה התרומה אלא איזו חזקה לר' יוחנן ששורפין עליה התרומה וכו' – הראשונים מקשים מה הטעם שלגבי תינוק סובר ר' יוחנן שאין שורפין תרומה על סמך הרוב של רוב תינוקות מטפחין, ולגבי עיסה שנמצאו בו חתיכות מהני רוב שרצים בבית לענין ששורפין התרומה.

א' רש"י מבאר משום שלגבי תינוק הוי רובא דליתא קמן ולגבי שרצים הוי רובא דאיתא קמן.

ב' התורא"ש מבאר על פי התוס' החילוק משום שרוב תינוקות מטפחין הוי רוב גרידע ורוב שרצים הוי רוב טוב, והטעם שהוי רוב גרידע מבאר בהג' הר"ח מיזליש כיון שהוי רוב התלוי במעשה [ילא רוב התלוי בטבע].

ג' הרמב"ן והריטב"א מחלקים שלגבי תינוק איכא ספק אם נגע [כמו שיטת תוס'] ולכן איכא חזקת טהרה של העיסה ולכן אין שורפין, דאף שרוב עדיף מחזקה מ"מ כיון שיש חזקה אינו ודאי טמא ואין לשרוף תרומה], אבל בעיסה שנמצא בה חתיכות שודאי היה נגע, ליכא חזקת טהרה דעיסה [וכמו סברת הריטב"א ותורי"ד הנ"ל אות י'], ולכן מהני רוב לטמא גם לענין לשרוף תרומה.

15. ספר דבר יעקב

סמוך מיעוטא לחזקה תלוי במחלוקת האם מיעוטא כמאן דליתא או כמאן דאיתא.

ולפי ר"מ שחיישינן למיעוטא חוקרים האחרונים האם הוי מה"ת או מדרבנן. הקובח"ע [סימן ס"י] מביא דהבית הלוי מוכיח מדברי רש"י כאן שהוי מה"ת, ומתוס' [חולין פו] מוכיח שהוי מדרבנן.

הקובח"ע דוחה דגם רש"י יכול ללמוד שחיישינן למיעוטא מדרבנן, וכוונת רש"י מזה שרבנן חייטו למיעוטא יש ראייה שגם מה"ת המיעוט אינו כמאן דליתא, ואף שמה"ת אזלינן בתר רובא מ"מ רבנן החמירו לחוש למיעוט.

יב' רד"ה סמוך מיעוטא וכו' דלר"מ לא בטיל מיעוטא לגמרי דשמעינן ליה דחייש למיעוטא וכו' – מבואר ברש"י שמחלוקת ר"מ ורבנן אם אומרים

16. ספר דבר יעקב

ובשערי יושר [ג-א] מביא דכן משמע בגמ' [בחולין יא.] שרובא דאיתא קמן הוא מברר ומכריע הספק יותר מרובא דליתא קמן. ומקשה השער"י דמהרמב"ם ועוד ראשונים משמע שרובא דליתא קמן עדיף. ונתירץ השער"י דלענין בירור רובא דליתא קמן עדיף ולענין לפסוק דין ודאי על הדבר רובא דאיתא קמן עדיף. והביאור הוא משום שרובא דליתא קמן הוי סברא ומכיון שאינה סברא ודאית לכן אינו דין ודאי, אבל רובא דאיתא קמן אינו סברא אלא גזוה"כ שצריך לפסוק ע"פ הרוב ולכן הוי פסק ודאי.

ומהש"ש [ב-טו הנ"ל עג. אות ה וח] מבואר שרובא דליתא קמן עדיף לענין שרובא דליתא קמן הוי דין ודאי ורובא דאיתא קמן אינו ודאי, וכ"כ רע"א [כתו' יג:] והחת"ס [ב"ב כג: ד"ה אע"ג] והחת"ס מקשה דמרש"י כאן משמע שרובא דאיתא קמן עדיף.

17. ספר דבר יעקב

ועשאוּם חכמים כמה שיש בהם דעת לישאל – רש"י והריטב"א מפרשים שחכמים החמירו ברשות היחיד, אבל ברשות הרבים טהור. שיטת התוס' [נדה יח: ד"ה סמוך] שחכמים החמירו אף ברה"ר.

18. רמב"ם יד החזקה הלכות איסורי ביאה פרק כב

- (א) אסור להתייחד עם ערוה מן העריות בין זקנה בין ילדה שדבר זה גורם לגלות ערוה חוץ מהאם עם בנה והאב עם בתו והבעל עם אשתו נדה וחתן שפירסה אשתו נדה קודם שיבעול אסור להתייחד עמה אלא היא ישנה בין הנשים והוא ישן בין האנשים ואם בא עליה ביאה ראשונה ואח"כ נטמאת מותר להתייחד עמה:
- (ב) לא נחשדו ישראל על משכב זכור ועל הבהמה לפיכך אין אסור להתייחד עמהן ואם נתרחק אפילו מייחוד זכור ובהמה הרי זה משובה וגדולי החכמים היו מרחיקין הבהמה כדי שלא יתייחדו עמה ואיסור ייחוד העריות מפי הקבלה:
- (ג) כשאירע מעשה אמנון ותמר גזר דוד ובית דינו על ייחוד פנויה ואע"פ שאינה ערוה בכלל ייחוד עריות היא ושמאי והלל גזרו על ייחוד כותית נמצא כל המתייחד עם אשה שאסור להתייחד עמה בין ישראלית בין כותית מכין את שניהן מכת מרדות האיש והאשה ומכריזין עליהן חוץ מאשת איש שאע"פ שאסור להתייחד עמה אם נתייחד אין לוקין שלא להוציא לעז עליה שזינתה ונמצאו מוציאין לעז על הבנים שהן ממזרים:
- (ד) כל אשה שאסור להתייחד עמה אם היתה אשתו עמו ה"ז מותרת להתייחד מפני שאשתו משמרתו אבל לא תתייחד ישראלית עם הכותי ואע"פ שאשתו עמו שאין אשתו של כותי משמרתו ואין להן בושא:

19. דף על הדף קידושין דף פ עמוד ב

בגמ': מ"ט תנא דבי אליהו הואיל ונשים דעתן קלות עליהן. הגר"י ענגיל ז"ל בספרו לקח טוב (כלל ח') האריך לברר אי מצינו איסור דאורייתא שיסודו מטעם סייג, ובאות ז' הוכיח מסוגיין דיש גמ איסורי דאורייתא מטעם סייג, דהא איסור יחוד הוא מדאורייתא וכדקאמר רמז ליחוד מה"ת מנין [וע"ע ע"ז לו ב], וכאן מבואר דאסור להתייחד עם ב' נשים הואיל דנשים דעתן קלות עליהן, והרי פשוט דאינו ודאי שיבעול אם יתייחד דהא אין אוסרין אשה על בעלה לאחר שנתייחדה, והוא רק חשש וסייג שמא יבא לידי בעילה.

20. ספר שערים מצויינים בהלכה

יחוד דכותית. וכ"כ בתשרי הרדב"ז (ח"ז סי' לב) בזה"ל, והרי יודע דאע"ג דהוי רמז, מ"מ

יחוד העריות מה"ת, ויחוד פנויה דוד גזר עליה, והכי איתא במס' ע"ז (שם) ובמס' סנהדרין (לז). רמז ליחוד מה"ת מנין, דאי לא דאיכא איסור תורה ביחוד העריות, לא הוי גזרי על יחוד הפנויה, ומתני' דקתני לא יתייחד אדם כו', בין בעריות בין בפנויות איירי, אלא דבעריות הוי איסור תורה, ובפנויות הוי גזרה דדוד. ותמוה דלא הביא שיטת הרמב"ם בזה. וכ"כ התוס' בכמה מקומות דאסור מדאורייתא (שבת יג. ד"ה מה, סוטה ז. ד"ה נדה, סנהדרין שם ד"ה התורה). וכ"כ בחינוך (מצוה קפח) שאסור להתייחד עם כל העריות דבר תורה.

ועי' בב"י (אהע"ז סי' כב) דאע"פ שאמרו יחוד דאורייתא, לאו למימרא שכתוב בתורה, שהרי אמרו רמז ליחוד כו', ולשון רמז מוכיח שאינו מפורש אלא רמז בעלמא. וכ"כ במאירי דאע"פ שאין היחוד בכלל מנין המצות, מ"מ איסור תורה הוא קרוי כו', וכן במס' ע"ז (שם) הקשו דאורייתא הוא, ור"ל שהוא איסור תורה מדרך רמז ואסמכתא. ועי' בתשרי עין יצחק (אהע"ז סי' ח אות ד) דלהרמב"ם הוי מדרבנן, אלא דחמור יותר משאר איסור דרבנן, כיון דנסמך על הקרא, והגמ' קרי ליה דאורייתא. ושוב ראיתי במשנה למלך (סוטה ריש פ"ב) דאיסור יחוד הוא מה"ת, ואע"פ שהרמב"ם כתב שהוא מן הקבלה, זהו לפי סברתו דכל דבר שאינו מפורש בתורה לא קרי ליה דבר תורה כו'.

עי' ברש"י לקמן (פא.) דמלקין אותו מכות מרדות. וכ"כ בשו"ע (שם ס"ב). וכתב הב"ש (שם) דלדברי הרמב"ם שהוא רק רמז, לפיכך אין מלקין אלא מכות מרדות. ועי' בפיהמ"ש להרמב"ם (סנהדרין פ"ז מ"ד) דמלקין מדרבנן. ובמנחת חינוך (שם) תמה על הב"ש, דאפילו להשיטות שהוא מה"ת, מ"מ אין זה לאו רק מהדרש דאם מתייחדת עם בנה כדאיתא בגמ' כאן, וק"ל לאו הבא מכלל עשה אינו לוקה, ונשאר בצ"ע. ועי' בביאור הגר"א (שם סק"ד) דמש"כ הרמב"ם מפי הקבלה, ר"ל דאסמכתא היא, ואף להסוכרים שדין תורה היא, מ"מ אינו אלא עשה.

21. ספר שערים מצויינים בהלכה

✓ ובהא דאמרו דאסור להתייחד עם כל העריות שבתורה, לאו דוקא עם כל, אלא עם רוב, דהרי קי"ל ברמב"ם (אס"ב פכ"ב ה"א) ובשו"ע (אהע"ז סי' כב ס"א) האיש מתייחד עם בתו, וכן מתייחד עם אשתו נדה | עי' בתוס' במס' סוטה ז. ד"ה נדה|. ועי' בכסף משנה (מתנ"ע פ"ב ה"א) דהא דאמרי' במס' נדרים (ו:): דאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה, דהאי כל שדהו לאו דוקא. ועי' בטרו"ז (ארו"ח סי' תקפב סק"ג) דמה"ט הנוסח "מלוך על כל העולם כולו, בלשון כפול, משום דמצינו הרבה

פעמים דרובו ככולו [עי' במס' הוריות ג:].
וקמ"ל כאן דכולו ממש, וכנהנה רבות.

ב. כתב הרשב"א [תשובה סימן תקפז] וכ"כ הפ"ת [סימן כב-א] בשם החות יאיר והתחמ"א [בבית אדם קכו-כו] שלמ"ד יחוד אסור מה"ת ה"מ איש אחד עם אשה אחת [דומיא דקרא דכי יסיתך שמירי באיש ואשה אחת], אבל יחוד עם שתי נשים

אסור מדרבנן.

והביאו ראה מהגמ' כאן דפריך מ"ט ומשני הואיל ונשים דעתן קלות עליהן, ואם הוי איסור מה"ת להתייחד אם שתי נשים מאי פריך מאי טעמא הרי הוי גזה"כ [ולגבי שני אנשים ליכא גזה"כ] וכי בעינן טעמא לגזה"כ אלא ראה שכאן לגבי ב' נשים הוי מדרבנן, ומש"ה פריך למה גזרו על יחוד עם שתי נשים יותר מאשה אחת ושני אנשים.

מיהו המהרש"ם [ח"ג סימן קנג] דייק מכמה ראשונים דאיסור יחוד של איש אחד עם כמה נשים הוי מדאורייתא, וכן משמע בתורא"ש [לעיל עג: ד"ה שלש].

23. תוספות מסכת קידושין דף פ עמוד ב

רבי שמעון אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו עמו - משמע דלרבנן אפילו אשתו עמו אסור להתייחד עם שתי נשים ואפילו לרבי שמעון נמי עם שתי נשים ואשתו עמו הוא דשרי אבל עם אשה אחת אפילו אשתו עמו אסור וקשה מההיא דפרק אין מעמידין (ע"ז דף כה.) גבי הא דתנן לא תתייחד אשה עמהם ובעי עליה בגמרא במאי עסקינן אילימא בחד ודכוותה בישראל מי שרי והתנן לא יתייחד כו' ומסיק בשאשתו של עובד כוכבים עמו עובד כוכבים אין אשתו משמרתו ישראל אשתו משמרתו ומדלא מוקי לה התם כרבי שמעון משמע דאפילו כרבנן נמי אתיא ובאשה אחת נמי משמע דשרי כשאשתו עמו לכך נראה לר"י דלרבי שמעון אינו אסור אלא כשאין אשתו עמו דוקא והכי גרסינן ר' שמעון אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים ובזמן שאשתו עמו ישן עמהן בפונדקי מפני שאשתו משמרתו ואתאן אפילו לרבנן ואפילו עם אשה אחת.

24. תוספות רא"ש על קידושין דף פ/ב

ר' שמעון אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו עמו. וקשה דכפ' אין מעמידין מפרש תלמודא מתני' דלא תתייחד אשה עמהם משום דישאל אשתו משמרתו וגוי אין אשתו משמרתו [אפי' אשתו] עמו ואי מתני' דהתם לא אתיא אלא כר"ש הו"ל לתלמודא למימר התם מתני' מני ר' שמעון היא, ונראה כגירסת ר"ח וכן נמצא בספרים ישנים ובזמן שאשתו עמו בוא"ו ותחלת מימרא הוא ודברי הכל:

25. רש"י קידושין דף פ/ב

ורבנן – [1] אפילו תביר יצריה כדקאמרת יש לחוש פעמים שאין שם אנינות ועושין עצמן כאילו נושאין תינוק מת ויוצאין לעבירה כי ההוא עובדא דהוה עובדא בההיא איתתא ואפיקתיה לתינוק חי בחזקת מת לעשות עבירה עם ההולך עמה לקוברו, [2]

לשון אחר ממורי הזקן ולא גרסינן ורבנן אלא כולה באבא שאול גריס דיו חיים שנתתי לו כי ההיא איתתא דאמרינן במועד קטן (דף כז) שקשתה על מתה יותר מדאי עד שמתו ז' בניה והיא אחריהם מחמת שנתאוננה על מדותיו, דהוה עובדא ואפיקתיה ל"ג:

26. תוספות מסכת קידושין דף פ עמוד ב

כי ההיא מעשה דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה – [3] פר"ח מעשה באשה אחת שהיתה בוכה ומתאוננת על קבר בעלה והיה שם אדם אחד שהיה שומר תלוי אחד וצוה לו המלך לשומרו ובא אצל האשה ופיתה אותה ושמעה לו וכשחזר אצל התלוי לא מצאו והיה מצטער מאד מפחד המלך אמרה לו האשה אל תירא קח בעלי מקברו ותלהו במקומו ואפיקתיה לבעלה ותלהו הרי לך שאפילו בשעת אנינות נתגבר יצרה עליה אך הקונטרס פירש ב' לשונות בלשון אחד גרס ורבנן כי ההיא עובדא דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה וה"פ לרבנן אפילו תביר יצרו כדאמר יש לחוש דפעמים שאין שם אנינות ועושין עצמן כאילו נושאים תינוק מת ויוצאין לעבירה כי ההוא עובדא דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה לתינוק חי בחזקת מת לעשות עבירה עם ההולך עמה לקוברו [2] ועוד פירש לשון אחר דלא גרסינן ורבנן אלא הכל ממילתיה דאבא שאול והכי פירושו כלומר מה יתרעם אדם על חטאיו דיו חיים שנתתי לו כי ההוא מעשה דההיא איתתא כדאי' בספר חסידים מעשה באשה אחת שהיו לה ז' בנים ומת אחד מהם והיתה בוכה ואמרו לה אל תבכי ואם לאו עוד ימות בן אחר ולא שתקה ומת אחר וכן עשתה עד שמתו כולם והיא אחרי כן מחמת שנתאוננה על מדותיו ולהאי פירושא ל"ג דהוה עובדא ואפיקתיה.

27. דף על הדף קידושין דף פ עמוד ב

בזמן שאשתו עמו וכו' מפני שאשתו משמרתו.

בשו"ת שבט הלוי (חלק ה' סי' ר"א אות ד') הביא מחלוקת הפוסקים בהא "דאשתו משמרתו" אם מהני גם כשהיא נמצאת עמו באותו עיר ולא באותו מקום, דומיא דלגבי האשה מהני כשבעלה בעיר או לא.

וכתב דתליא בב' הפירושים בהא דמהני בעלה בעיר, [1] דלהמפרשים הטעם הוא משום דמירתתא שמא יבא בעלה, א"כ ה"נ אם אשתו נמצאת בעיר, גם כן מירתתא שמא תבא פתאום.

[2] אבל לפי המפרשים הטעם דמהני בעלה בעיר, משום דאימת בעלה עלי', זה יתכן לומר דוקא לגבי האשה, אבל לגבי הבעל לא יתכן לומר באימת אשתו עליו, ומשום הכי אין להתיר רק באשתו נמצאת עמו באותו מקום, ולא בשנמצאת בעיר.